

Вікторія Дикобраз

Починаємо знайомити з творами цьогорічних лауреатів літературного конкурсу видавництва «Смолоскип». Вікторія Дикобраз народилась і живе в місті Рівне. Керівниця літературної організації «Література.RV», активна учасниця багатьох заходів, культурна менеджерка. Її попередня книжка «Семантика наших прикрас» отримала відзнаку премії «Золотий кларнет» за дизайн. Багатозначні символічні рухи, насичені деталями краєвиди сучасних міст і шляхів – у нових віршах нашої лауреатки.

1

Між нами різниця, як між вишніми і черешніми: ти розповідаєш про колишніх – я про теперішніх.

Ти мені гостриш ножі – і я ріжу яблука.
Цей лист'опад – лютий зі смаком патоки.
Ти готовий приймати смерть і мені всміхаєшся.
Я кажу, Бог – це жінка, і Він зі мною погоджується.

Що я, дарма з твоїх рухів складаю азбуку?
Ну ж бо, ходи до мене, земля хитається.

2

Боляче знаєш не тільки на перший раз
я от щоразу як їду звертаю шию
рахуючи кількість рейок на кількість шпал
переводячи в кілометри щоб про запас
було чому так боліти

було чого так боятися дикобраз
зима обростає шерстю бувалий пес
знає чого стерегтися і де ховати
глибше кістки від намулу і від образ
має шляхів достатньо

шкіра стає нестерпною це каркас
плечей напинається скрипом і рве суглоби
в горлі щемить повітря зі смаком здохи
смаком імбиру смаком про нас закушує
і аж кровить ледь

пам'ять тобі на бинти і слова на стигми
скільки століть іще буде отак сніжити
щоб ми ставали білими від молитви
щоби аж мліли від снігу насипало снігу
наче це перший раз

*
прийми її благодатно готуй завбачно
податки й дарунки вдячність сліпу стрілу
я так прийду нечутно й піду невчасно
щоб було чути як б'ється як б'ється гучно
ім'я моє

і відбивається
у.

3

Якщо Бог у нас символ пошуку,
то Google – хороший бог.

Йому можна довіряти –
довіряти не можна апостолам,

які укладають контент.

І коли ми аплодуємо віршам –
ми аплодуємо пошуковому рядку.
Бо поглянь, кожен насправді береться
за алфавіт,
щоб шукати свій шлях публічно.

І у нього є пільга –
вести за собою іще декількох,
залежно від кількості
добрих віршів.

4

Осінь як супермаркет, що працює лише вночі:
тут своя публіка.

Я ніде не знаходила в продажу
стільки граблів з двома кінцями,
наприклад.
Тут завжди свіжі палиці, яку не перегни –
апетитно хрускають: белісімо!
Часто бувають акції
на бензин для заливання вогню
і на хабарі від гаїшників
(втікачі нерідко прокидаються в жовтні,
їх варто розуміти).

Всіх варто розуміти,
головне – не погоджуватися вголос.

Де, як не в осені, можна придбати
перші ознаки старіння,
повістку до колишньої або мішки й тіні –
залежно від шкіри на повіках.

Де, як не в осені, можна набратися
безнадійними виборами й звичками
по саму зав'язку.
І сигарети тут найсмачніші –
всі так кажуть, принаймні. <,,,>

Квест задзеркаллям української літератури

Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття. – Київ: Смолоскип, 2016.

Оксана ЦУР

Цієї весни критики тільки й повторюють, що академічних бестселерів (і загалом – нон-фікшну) вийшло друком більше, ніж видань сучасної української прози; що вже казати про перемогу якості. Утім, що стосується літературознавців, то вони наразі поступаються, наприклад, історикам. Упорядкована Вірою Агеєвою антологія літературно-критичної думки першої половини ХХ століття могла би бути доповненням до монографії із інтригуючою назвою на кшталт «Кульмінація і драма української критики» (насправді це перефразований заголовок іншого, так і не написаного, дослідження), яка читалася б легко, захопливо і спричинила би резонанс серед широкого кола читачів поза межами середовища, яке й так привчене купувати, читати, колекціонувати розумні книжки. Утім, це аж ніяк не применшує значення й міри цікавості цього монументального видання. Зрештою, коли салат (чи навіть ікебану) запропонувати замість борщу, то хіба від того зміниться його цінність?

Фрагментарність, вибірковість і чарівність першоджерел – визначальні риси будь-якої антології. У цьому ж разі добірка, яка, з одного боку, не заявлена як академічне видання з претензією на вичерпність, а з другого, викликає високий рівень довіри завдяки професорству й лауреатству упорядниці, – це заявка на те, що читачу пропонують результат інтелектуальної вправи, такий собі список рекомендованої літератури на тему, складений суперфахівцем. Тобто: нам точно цікаво буде це прочитати. А й справді: сюди увійшли найкращі репліки з полемік та дискусій; не типові чи найбільш репрезентативні, а ті поодинокі найкращі, які не втратили яскравості й актуальності попри те, що час – добре знаємо! – не милує найперше публіцистику й сатиру.

Так, наприклад, можна закинути Вірі Агеєвій, що вона майже повністю ігнорує літературну критику Західної України, включивши до антології тексти Франка, якого оминати неможливо, так само, як і Луцького-молодомузівця, а також єдину статтю Михайла Рудницького про Коцюбинського (є у нього й ліпші! – але про це згадано у передмові, отже, читача принаймні заохочують до самостійних пошуків), тоді як у зазбручанській пресі суперечки точилися із не меншим запалом, ніж на «Великій Україні». Але одразу ж можна отримати відповідь від себе самого: а кого, з огляду на чималий обсяг видання, варто б викинути на користь іншого, навіть коли той інший – це той-таки Рудницький, а чи Антонич, чи Ісаїв, чи

Вільде? Очевидно, таки нікого, і наведено вище порівняння з ікебаном, мистецьким витвором без зайвих елементів, небезпідставне?

Перед читачем миготять епізоди української інтелектуальної історії. Відгомони дискусій про те, якою ж все-таки має бути література і кому служити, якщо служити, чи має право існувати мистецтво задля мистецтва в умовах, коли потрібно рятувати націю й здобувати державність, до яких у різний час і в різних місцях планети долучалися Франко, Леся Українка, Микола Євшан, неокласики і футуристи, Донцов, Маланюк, Шерех, – демонструють ще й вічні проблеми стосовно конфлікту генерацій, різного розуміння ролі митця й того, якою повинна бути його робота, підходів до стратегії розвитку національної літератури. Ці питання принципово не вирішені

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»

Електронна пошта:

knyharnia@smoloskyp.org.ua

Телефон: +38 044 425 23 93

дотепер, і не тільки тому, що кожне середовище, кожна доба відповідає на окреслені питання по-своєму. Перерваність традиції маємо не лише стосовно красного письменства, але й щодо публіцистики, світоглядних позицій, і тут «білі плями», яких уже, як здавалося, не залишилося, лише починають заповнюватися. Одне із завдань

цієї антології – дати голос досвідом попередників, дати цим припалим пилом текстам бути прочитаними, а тим, що нібито входять до списку неодмінно цитованої літератури (чи є дівіший спосіб оніміння?) бути перечитаними і прозвучати в контексті, у який вони від початку мали би бути вписані.

У передмові Віра Агеєва влучно говорить про один із періодів, охоплених у виданні: «Такого розмаїття підходів, інтерпретацій, позицій естетичних програм, такої кількості маніфестів, закликів, памфлетів, трактатів і відозв, врешті, такого нуртування пристрастей і палахкої напруги дискусій, як у 1920-ті рр., українське письменство не знало принаймні від часів зведення міжконфесійних поррахунків у добу розквіту полемічної літератури ХVII століття». Додамо: нарешті від часів барокової літератури критики й ідеологи ХХ ст. отримали належного рівня аудиторію і майданчики, їх було кому слухати, крім самих себе, їм було для кого вигадувати ехидні метафори, лягати, жонглювати фактами й демонструвати ерудицію (і

тексти, що увійшли до антології, це доводять); можна було не обмежуватися приватним листуванням, адаптуючи згодом думку для наївного адресата. Зрештою, українська мова стає «оперативною мовою» дискусій та рецензій, а не лише мовою фікшну, декларовано адресованого селянству. Інтелектуальний полілог відбувається україн-

ською – і це неабиякий прорив, не лише у плані долавання цензурних і усяких інших зовнішніх заборон, але й перепон внутрішніх, особистих і дискусивних. Справді: з погляду мови й стилю це розкішні зразки письмової риторики, які можна ставити у приклад на вишколах для критиків і полемістів.

Чи, може, й справді добре, що нове супердослідження про всі ті перипетії ще не написане? Замість захопливого нон-фікшну, який, попри все, був би всього тільки інтерпретацією, читач отримує до рук мапу, ліхтарик і запрошення самостійно вирушити у мандри, розгадуючи таємниці української літератури: адже, справді, це ключ до задзеркалля незламного канону класики, тут справді криються відповіді на запитання, чому наша література саме така, якою могла би бути у кращий і у гірший бік і що насправді записано у тих книгах, які ми зненавдили ще у середній школі.

Словом, цю книжку треба читати. □

СІЛЬ ЗЕМЛІ

Ганна Артем'єва, Олена Рачова. 58-ма. Невилучене. – Харків: Віват, 2016.

К. БАЮН

Для розповіді про цю книжку справді підходить згадка про біблійний сюжет із дружиною Лота та соляним стовпом: іноді страх озирання на страшне минуле примушує пам'ять закам'янити. Розуміючи подібну небезпеку, дві російські журналістки, Ганна Артем'єва та Олена Рачова, взялися за непросту справу – серію інтерв'ю з радянськими політв'язнями і табірними охоронцями. Книжка вийшла напрочуд жива, болюча та гуманістична водночас. «58-ма. Невилучене. Історії людей, які пережили те, чого ми насправді боїмося» – це справжній відкритий архів долі тих, хто сидів «за політику», любові та ненависті, віри і звір'я. З'явилася вона зовсім нещодавно, у харківському видавництві «Віват», а переклав її українською письменник Олександр Ушкалов. Як виявилось у ході їхніх польових досліджень: «...більшість колишніх в'язнів ніколи в житті не говорили про табір.

Багато хто досі боїться порушити підписку про нерозголошення, дану в 1950-х роках, не розділяє СРСР і сьогоднішню Росію і не вважає табірне минуле минулим». Здається, в Україні ситуація трішки інша, але, можливо, це тільки здається...

Вочевидь, укладачки знайшли найгостріший кут подачі – переживавши історії в'язнів із розповідями «вертухаїв». З одного боку, створюється своєрідна стереоскопічна картинка «об'єктивності» гулагівських реалій, а з другого – суперечливість спогадів підкреслює абсурдність та відносність часу, який за спогадами одних був просто пекельним, а іншим дарував щастя. Наприклад, у цьому сенсі найбільше вражає історія молоді української оперної співачки Валентини Іщенко, якій табір дав розкрити усю палітру таланту, бо, за її свідченнями, навряд чи б у Києві їй щастило отримувати головні ролі та найцікавіші партії: «І 25 років я проспівала. І опери, і оперети, і класичні... Усе-усе-усе. Мені гріх скаржи-

тися на своє життя». Можливо, це такий психологічний захисний щит, але як би там не було, саме він допоміг цим людям вижити, не тільки фізично, але й духовно.

Окрім страждань і мук, люди тут згадують про особливу, як написав колись репресований поет 20-х років Андрій Чужий, «академію живого досвіду»: неординарних особистостей, вчених, священників, артистів. Був серед опитаних навіть один москвич, що підсвідомо прагнув опинитися у колі «інтелектуально інакших». Це, здавалося, зовсім інфантильне бажання і привело його до ГУЛАГУ, і, як він потім стверджував, подібних

сами сільської школи і небажаням повертатися до голодних російських ізбушек), дуже обмеженими уявленнями про світ: мовчати, служити, мовчати. З їхніх свідчень, це вони, а не в'язні – справжні жертви системи (й іноді цьому справді починаеш вірити): це вони потерпали від голоду, а «ворогів народу» годували ледь не червоною рибою, це вони світу Божого не бачили там у своєму Сибіру, а «оті», бач, могли потім, якщо пощастить, ще й повертатися до своїх столиць та міст, це вони, принижени своїм статусом, завжди залишалися ніким, а «донкіхоти» все одно продовжували малювати та писати, лікувати та

творити. З одного боку – цинізм – скажете ви, а з другого, мабуть, усе ж таки прихована заздрість людська: «...скільки одягу було у тієї акторки, і тфель, під кожен костюм, – захоплено згадує одна наглядка, – я ніколи такого не мала...». Вражає, з якою сердечною простою охоронці згадують про Сталіна, його справедливості та порядок у системі, по декілька разів підкреслюючи, що коли «вождя» не стало, усі плакали, але не пояснюючи, що інші, за колючим дротом, плакали швидше від радості...

Історії цієї книжки вражають від морозу по шкірі до щемкого зворушення: порубані тіла після Норильського повстання (тут його швидше називають страйком, стверджуючи, що ніякого повстання як такого не було, були вимоги дещо змінити умови праці та утримання), і раптом історія про вишитий риб'ячою кісткою ліфчик. Таке відчуття, що життя показує свої найбільші амплітуди, і оцей контраст настільки сильний, що справді примушує просто заніміти.

Як зазначили у передмові до видання журналістки: «Є тут професори МДУ, які їли перлову кашу, видобуту із чужого лайна, і інструктор службового пса з кличкою Синок, який учив його ловити людей і подавати лапу. Є дівчата, які накручували волосся на папіюльки, щоб уночі пролізти крізь колючий дріт на побачення, і табірні медсестра, звільнена з посади за любов до зека». Словом, є тут життя тисяч, про яке ми часто просто не хочемо знати, бо навіть вони прагнули б його забути, але не забули, а інші – встигли записати, бо, як ви здогадаетесь, наймолодшим із опитаних – щось близько вісімдесяти, а найстаршим уже за сто. І що найстрашніше – вони досі показують документи про свою реабілітацію. □

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолооскип»

Електронна пошта:

knyharnia@smoloskyp.org.ua

Телефон: +38 044 425 23 93

людей він би на волі ніколи не зустрів.

А от що стосується історій тюремщиків, то тут усе, як це не парадоксально, значно безнадійніше: часто герої книжки – абсолютно неосвічені люди зі сталевим поглядом, дуже подібною біографією (з кількома кла-

Вано Крюгер

Вертеп на Куренівці / Передм. П. Мідянки, М. Лаюка

Київ: Смолооскип, 2015. – 80 с.
Ціна: 30,00 грн.

Поет накреслює дорогу, яку він уже пройшов. Проминувши завершення, вирушає на друге коло, бо «вибору нема і не буде». Але хто знає про друге коло, повторюючи його і повторюючи? З балкона це добре видно. Балкон це щоразу ранок і квіти. «Чому ми тут лежимо? / Що чекаємо ми?» Відповідь одна: «Між квітів, / лусочок і крилець / лежить щасливець, / але ж він убитий...» (сміх у залі).

Ярослава Литвин

Роза Вітрів: Повість. Серія «Лауреати "Смолооскипа"»

Київ: Смолооскип, 2015. – 224 с.
Ціна: 35,00 грн.

Ви тримаєте у руках історію молодої боснійської та популярної художниці Розі Вітрів. Вона шукала натхнення, а зустріла найгіршого і найпрекраснішого чоловіка. Її спроби нормального життя перетворюються на театр абсурду. І, незважаючи на втечі, всі злети і втрати, пошуки і відкриття, у цій шаленій, часом пристрасній, часом болісній коловерті, Розі вдається зберегти найважливіше – себе.

Павло Кирик

Робота: Збірка оповідань. Серія «Лауреати "Смолооскипа"»

Київ: Смолооскип, 2016. – 160 с.
Ціна: 30,00 грн.

Книга ця – різнобарвний клубок ниточок історій, великих і малих, яскравих і темних. Павло Кирик експериментує з ракурсом подій – від кута зору, від оповідача змінюється і сенс, обставини набувають іншого значення, постають у новому світлі. Ця книга показує альтернативи розказаних історій, варіанти їх розуміння і інтерпретації.

Арсеній Тарасов

Листи на північ: Збірка поезій. Серія «Лауреати "Смолооскипа"»

Київ: Смолооскип, 2016. – 128 с.
Ціна: 30,00 грн.

Північними стежками йде самотній мандрівник – читач, що його веде Слово. Ці стежки, порослі мохом, дихають і говорять, показують і мовчать. Ці стежки – спосіб зібрати себе, розкиданого частинками мозаїки, які блищать на поверхні білосніжного покриву. Ступати ними – пригадувати і віднаходити. І хоч ми ніби йдемо вперед стежками півночі, насправді ми повертаємося все глибше до самих себе.

Лесьа Белей

Книга про ліс: поезія

Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 96 с.
Ціна: 58,00 грн.

«Книга про ліс» – це два дуже відмінні корпуси текстів. Перший – це мандри історіями Лісу, його стежками і звуками, символами і рефлексіями, ним породженими. Другий – це вихід за межі Лісу, у Місто, яке теж наповнене своїми символами та історіями, подекуди динамічними, ближчими і впізнаванішими, але так само відкритими до різних прочитань та інтерпретацій.

Юлія Мусаковська

Чоловіки, жінки і діти: поезія

Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 128 с.
Ціна: 58,00 грн.

Це книжка дуже відкритої і глибокої поезії (нагадаємо, що Юлія Мусаковська – смолооскипівська лауреатка), де перемішано все, з чим і як ми живемо останні роки: різочі зміни, біль, страждання, втрати, війни... Але, наче коштовні камінці, тут просвічують паростки чогось світлого й теплого, що можна назвати щастям жити.

Олег Шинкаренко

Кагарлик

Київ: Люта справа, 2015. – 240 с.
Ціна: 105,00 грн.

Сатирична антиутопія зображує життя в Україні через сто років. Відбулася російська окупація, внаслідок якої Україна повернулася у середньовіччя. Головний герой, чия свідомість використали для виготовлення комп'ютерів російських військових супутників, намагається повернути втрачену через це пам'ять та свою дружину. Для цього він вирушає у загадкове місто Кагарлик, де в результаті випробування новітньої зброї завжди зупинився час.

Марія Хіміч

Байстричка

Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 224 с.
Ціна: 42,00 грн.

Сімейна сварка закінчується для Ксеньки страшним ударом! Її старша сестра Варварка видає мамин секрет: у Ксені інший тато! Стурбована дівчина вирушає на пошуки нової батькової родини. В електричці вона знайомиться з Марком, який не лише допомагає віднайти правду, а й стає її першим коханням.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолооскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолооскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолооскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолооскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолооскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолооскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення №
Тираж 1500 прим.